

Др. Осип Назарук.—*Про карпатських опришків. Бібліотека „Люстрованої України“, ч. 1, стор. 22. Львів, 1913.*

Книжечка д. Назарука дає менше, ніж обіцяє. Не про опришків карпатських вона говорить, а власне про одного з них, правда найславнішого,—Олексу Довбуша. Причини опришківства, що так нагадує наше гайдамацтво, та інші опришків, окрім Довбуша, автор збуває кількома фразами, зате докладніше спинився на цьому вславленому ватажкові карпатських „местників“, якого ймення лишилося в численних народніх переказах та піснях і притягало увагу не одного письменника.

Такі зъявища, як опришківство, можливі тільки там, де лад громадський не установився, де закон не знає рівности людей, де сила важить більш, ніж право. Річ посполита польська, Туреччина, Росія мало не до останніх часів—були родючим ґрунтом для всяких протестантів, що зневірившись у праві; брались до зброї і власною рукою пробували насадити правду й право там, де лад соціальний щоденно топтав їх під ноги панів цього світа. Такими зъявищами було наше гайдамацтво та опришківство, або

0

південно-славянське гайдуцтво; такими протестантами з'являлись широко відомі та популярні особи, як Кармалюк. Це не були звичайні розбишаки, хоч часто розбишацьким ходили шляхом. „Багатого розбиваю, а бідному даю“—говорив про себе ніби-то Кармалюк, додаючи: „тим-то я й *тріха* не маю“. „Не по гроші я тут прийшов, — ознаймив Довбуш одному лютому панові, але по твою душу, *аби ти більше людей не мучив*“. Цим протестантством проти несправедливого ладу, цим бажанням завести правду й рівність на землі, помщаючись за кривду, і можна пояснити те спочуття, що знаходили ці „местники“ та „судді“ не тільки серед народніх мас. ореол „борців за правду“ та за бідний люд рясно окрив протестантів, звеличив і облагородив їх образ. Не тільки народня творчість сприяла тому звеличчю, але й такі напр., твори як Францозова „Боротьба за право“, що з'явилась недавно в гарному українському перекладі.

Брошура д. Назарука подає фактичні відомости про одного з таких протестантів, що зібрав до себе прихильників навіть з далеких країв і з невеличким гуртком міг не боятись самого гетьмана коронного з його численними потугми. Кінчається брошура народньою піснею про смерть Довбуша. Опоетизований опришок у пісні полишає немов свій заповіт товаришам, умовляючи їх покинути опришківство:

Не їдять, хлопці, розбивати,
А їдять, хлопці, газ дувати...
Людська кривця не водиця,
Проливати не годиться.

Народ по своєму зрозумів і пояснив діяльність цих „розбишак“ і надає їм принадних рис високої людяности та краси.